

Protocol dyslexie

2022 – 2023

[lindecollege.nl](https://www.lindecollege.nl)

vmbo • havo • vwo • technasium

Inleiding

Dyslexie is een veelvoorkomende leerstoornis. Landelijk wordt de prevalentie geschat op 4%. In de praktijk blijkt dat 7,5% van de leerlingen de basisschool met een dyslexieverklaring verlaat, terwijl in het voortgezet onderwijs uiteindelijk 14% van de leerlingen over een dyslexieverklaring beschikt (Inspectie van Onderwijs, 2019). Op het Linde College is er aandacht voor leerlingen met dyslexie en/of ernstige problemen ten aanzien van lezen en spelling. Dit protocol beoogt voor alle betrokkenen duidelijk te maken welke uitgangspunten, procedures en mogelijkheden er binnen het Linde College zijn ten aanzien van leerlingen met dyslexie (of een vermoeden van dyslexie). De *Brede vakinhoudelijke richtlijn dyslexie* (2021) en het *Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs* (Henneman, Bekebrede, Kox en De Krosse, 2013) vormen hierbij de leidraad.

Het belangrijkste doel van dit protocol is om dyslectische leerlingen op het Linde College de ondersteuning te bieden die ze nodig hebben om hun talenten te ontwikkelen. Het is belangrijk dat deze leerlingen geen nadeel ondervinden van hun handicap.

Het protocol gaat uit van de volgende doelstellingen:

Dyslectische leerlingen:

- volgen onderwijs waarvoor ze de capaciteiten hebben
- leren zelfstandig met hun problemen om te gaan
- vergroten zo nodig met hulpmiddelen hun functionele lees- en spellingvaardigheid.

Hierbij wordt uitgegaan van de volgende principes:

- de leerling staat centraal
- leerlingen (en ouders) worden betrokken bij de doelen
- de leerling is mede verantwoordelijk
- werken naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de leerling.

Dit protocol moet een bijdrage leveren aan de optimalisering van de onderwijsleersituatie voor dyslectische leerlingen. Deze optimalisering moet ertoe leiden dat alle leerlingen maximaal van het onderwijs kunnen profiteren.

De uitgangspunten van de school zijn:

- de school erkent dyslexie en neemt dyslexie serieus
- de school draagt zorg voor signalering, diagnose en begeleiding van dyslectische leerlingen volgens het dyslexieprotocol
- de school draagt (volgens het systeem en de beschikbare middelen van school) zorg voor de benodigde faciliteiten en hulpmiddelen, zoals software die de leerling ter compensatie nodig heeft volgens het faciliteitenoverzicht
- de school draagt zorg voor goede communicatie met de ouders van dyslectische leerlingen
- de school zorgt voor implementatie van het dyslexiebeleid
- de school zorgt voor het informeren van docenten m.b.t. dyslexie en streeft naar eenduidig beleid binnen de vakgroepen

Van de school mag verwacht worden dat zij rekening houdt met het feit dat het leerproces bij dyslectische leerlingen moeizamer verloopt en dat zij zo nodig extra faciliteiten aanbiedt. Daarnaast mag de school van de leerlingen verwachten dat zij extra inspanningen leveren en gebruik maken van de begeleiding die op het Linde College geboden wordt.

Ook de ouders zullen vaak een extra inspanning moeten leveren. Bijvoorbeeld door te helpen bij het overhoren van de talen, het aanschaffen van eventuele hulpmiddelen en het stimuleren dat hun kind gebruik maakt van het aanbod van de school.

Hoofdstuk 1: Definiëring dyslexie

Ieder schooljaar stromen er vanuit de basisschool leerlingen in op het Linde College met een dyslexieverklaring. Daarnaast worden de basisschoolgegevens van alle brugklasleerlingen op het Linde College doorgenomen en leerlingen geselecteerd met lees- en spellingproblemen en/of een vermoeden van dyslexie. Het is mogelijk dat een aantal van deze leerlingen via een vastgestelde procedure onderzocht wordt op dyslexie en alsnog een dyslexieverklaring krijgt via het Linde College. Op het Linde College wordt de definitie van dyslexie gehanteerd, zoals die in de *Brede vakinhoudelijke richtlijn dyslexie* (2021) is gedefinieerd en als volgt kan worden samengevat:

"Dyslexie is een ernstig, hardnekkig en exclusief lees- en/of spellingprobleem."

De richtlijn gaat uit van de criteria voor een 'specifieke leerstoornis' in de DSM-5, het classificatiesysteem voor psychische stoornissen, als basis voor de classificatie van dyslexie.

De criteria kunnen dan als volgt worden omschreven:

- A. Moeite met het aanleren en gebruiken van lees- en/of spellingvaardigheden, zoals blijkt uit de persisterende aanwezigheid van minstens één van de volgende symptomen gedurende minstens zes maanden, ondanks interventies gericht op deze moeilijkheden:
  1. Onnauwkeurig of langzaam en moeizaam lezen van woorden (moeite met accurate of vloeiende woordherkenning; slecht decoderen);
  2. Moeite met spelling.
- B. De betreffende schoolse vaardigheden zijn substantieel en meetbaar slechter ontwikkeld dan gezien de kalenderleeftijd verwacht mag worden en hebben een significant negatieve invloed op de schoolresultaten en werkprestaties.
- C. De leerproblemen beginnen tijdens de schooljaren, maar worden soms pas manifest op het moment dat de betreffende schoolse vaardigheden zwaarder belast worden dan de betrokkene met zijn beperkte vermogens aankan.
- D. De leerproblemen kunnen niet beter verklaard worden door verstandelijke beperkingen, niet-gecorrigeerde visus- of gehoorstoornissen, andere psychische of neurologische stoornissen, psychosociale tegenslagen, gebrekkige beheersing van de taal waarin het onderwijs gegeven wordt, of inadequaat onderricht.

Om dyslexie vast te kunnen stellen, dient er sprake te zijn van een ernstige achterstand, oftewel het niveau van technisch lezen van losse woorden en/of spellingvaardigheid behoort bij de laagste 10% vergeleken met leeftijdgenoten. Bij spellingproblemen zonder dat er sprake is van moeilijkheden op het gebied van lezen (gemiddelde scores of hoger) kan er niet gesproken worden van dyslexie. De hardnekkigheid dient aangetoond te worden. Formeel wordt aan dit criterium voldaan als er sprake is geweest van adequaat lees- en spellingonderwijs voor de hele klas (ondersteuningsniveau 1), extra ondersteuning door de leerkracht in de klas in de vorm van verlengde en verdiepte instructie en meer begeleide inoefening en oefentijd (ondersteuningsniveau 2) en gerichte ondersteuning, individueel of in een klein groepje, buiten de klas door een lees- en spellingspecialist (ondersteuningsniveau 3). Bovendien dienen alternatieve verklaringen uitgesloten te worden of geen adequate verklaring te bieden voor de ernstige en hardnekkige lees- en/of spellingproblemen.

Leerlingen met dyslexie op het Linde College zijn in het bezit van een dyslexieverklaring, afgegeven door een GZ-psycholoog, (BIG geregistreerde) Kinder- en Jeugdpsycholoog of Orthopedagoog-Generalist. De orthopedagoog draagt er zorg voor dat de dyslexieverklaring in het (digitale) dossier van de leerling opgenomen wordt en dat de deugdelijkheid van de verklaringen aangetoond is. Hiervoor kan het noodzakelijk zijn om het onderliggende onderzoeksrapport bij de dyslexieverklaring bij ouders op te vragen.

Hoofdstuk 2: Signalering en onderzoek

Op het Linde College is in eerste instantie de informatie van de basisschool leidend bij het selecteren van de leerlingen met lees- en spellingproblemen. Als de basisschool bij de aanmelding een vermoeden van dyslexie uitspreekt, zal het Linde College aanvullende informatie bij de basisschool opvragen ten aanzien van geboden hulp en ondersteuning voor technisch lezen en spelling. Mocht hieruit blijken dat de leerling al in voldoende mate extra ondersteuning heeft gehad, waarmee de hardnekkigheid van de problematiek aangetoond kan worden, dan kan het dyslexieonderzoek vanuit het Linde College opgestart worden.

Leerlingen die volgens de Plaatsingswijzer of andere informatie vanuit de basisschool problemen laten zien op het gebied van technisch lezen of spelling, zonder dat er een vermoeden van dyslexie uitgesproken is, worden vóór de herfstvakantie uitgenodigd voor een screeningsonderzoek. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een individueel af te nemen leestest om het niveau van technisch lezen op tekstniveau te bepalen. Voor spelling wordt gebruik gemaakt van het programma Muiswerk op de computer. Het niveau van de klas is hierbij bepalend voor het niveau van de test. Leerlingen die beneden een bepaalde norm scoren, worden vervolgens uitgenodigd voor RH (Remediale Hulp) technisch lezen of spelling. Na aanmelding door de ouders volgen deze leerlingen vervolgens 8 tot 10 lessen. Daarnaast is het de bedoeling dat de leerlingen thuis oefenen met lezen of voor spelling via een computerprogramma. De inzet en vorderingen van de leerling worden gevolgd door de docenten die de lessen aanbieden. Na afloop van het begeleidings- en oefentraject worden de leerlingen met blijvende problemen ten aanzien van lezen of spelling opnieuw onder de loep genomen. In samenspraak met de orthopedagoog wordt besloten welke leerlingen in aanmerking komen voor een nadere individuele screening op dyslexie. Een voorwaarde is hierbij dat de leerling de lessen trouw bezocht heeft en thuis voldoende heeft geoefend.

De screening wordt gedaan door de psychodiagnostisch medewerkster en bestaat uit het afnemen van de EMT, de Klepel en de Tekenbeet om de prestaties ten aanzien van technisch lezen in kaart te brengen en het dictee Het Wonderlijke weer om de achterstand ten aanzien van spelling vast te stellen. Op basis van de resultaten van deze screening bepaalt de orthopedagoog welke leerlingen zij uitnodigt voor nader onderzoek naar dyslexie.

In uitzonderlijke gevallen worden leerlingen uit klas 2 of hoger alsnog door de orthopedagoog onderzocht op dyslexie. Deze leerlingen worden ingebracht in het ondersteuningsteam door de mentor met de vraag of er mogelijk sprake zou kunnen zijn van dyslexie. Onderzoek vindt pas plaats als er voldoende aanwijzingen naar voren komen uit het dossier ten aanzien van problemen op het gebied van technisch lezen en/of spelling en de hardnekkigheid van deze problematiek. Ook nu start het onderzoek met de individuele screening, overeenkomstig de procedure bij de brugklassers. Als de screening onvoldoende aanleiding geeft tot nader onderzoek, stopt het traject hier.

Hoofdstuk 3: Begeleiding en ondersteuning

Begeleiding in de klas

Leerlingen met een diagnose dyslexie ontvangen de zogenaamde dyslexiekaart. Hiermee kunnen ze aantonen dat ze dyslectisch zijn en recht hebben op een aantal faciliteiten of compensaties. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om algemene faciliteiten zoals extra tijd bij proefwerken, toetsen en examens; alle toetsen op goed leesbare wijze (lettertype Arial 12), minder nadruk op spelling bij toetsen of gebruik van ICT-hulpmiddelen. De pas kan bij een toets op de tafel worden gelegd zodat de docenten direct kunnen zien welke leerlingen dyslectisch zijn, zodat ze daar rekening mee kunnen houden. Van de leerlingen wordt verwacht dat ze een 'D' bovenaan op hun toetspapier zetten, zodat de docent bij het nakijken meteen kan zien dat het om een leerling met dyslexie gaat. Verder wordt van docenten verwacht dat ze dyslexie erkennen en begrip hebben voor de leerling met dyslexie en inzicht in de problemen die dit voor de leerling met zich meebrengt. Docenten zullen binnen de lessen individueel rekening houden met dyslectische leerlingen. De aanpassingen kunnen bijvoorbeeld liggen in het toepassen van preteaching, het ondersteunen bij het gebruik van ICT-hulpmiddelen, het aanpassen van het aantal opgaven, lettertype en de structuur in werkbladen. De aanpassingen in de klas worden toegespitst op de behoeften van de individuele leerling, waarbij wordt vertrouwd op de professionaliteit van de docent. De dyslexiecoaches kunnen docenten hierbij desgewenst ondersteunen.

Begeleiding buiten de klas

Binnen het Linde College is het D-team actief, bestaande uit een aantal docenten die de taak van dyslexiecoach hebben gekregen. De orthopedagoog is voor het D-team op de achtergrond ter ondersteuning beschikbaar. Het D-team verzorgt voor de dyslectische leerlingen in de brugklas (en de 'nieuwe' dyslectische leerlingen uit de tweede klas) in de eerste helft van het schooljaar een serie van 8 lessen, gericht op leren omgaan met dyslexie op het voortgezet onderwijs ten aanzien van de verschillende vakken en hulpmiddelen, leerstrategieën, plannen en organiseren. Indien nodig kan de dyslexiecoach individuele begeleiding bieden ten aanzien van een specifieke hulpvraag. Ook voor de dyslectische leerlingen in de hogere leerjaren is de dyslexiecoach aanspreekpunt. De ervaring leert, dat er bij de leerlingen in de hogere leerjaren nauwelijks behoefte is aan ondersteuning en begeleiding. Indien deze behoefte er wel is dan wordt de betreffende leerling gekoppeld aan één van de dyslexiecoaches voor individuele ondersteuning.

Tevens bewaken de leden van het D-team het nakomen van de afspraken ten aanzien van de faciliteiten waar leerlingen recht op hebben. Ook voor collega's zijn de leden van het D-team aanspreekpunt ten aanzien van het onderwerp dyslexie. Het D-team is bereikbaar via de mail: dyslexie@lindecollege.nl

Begeleiding voor de ouders

Voor de ouders van de brugklasleerlingen die bij de start op het Linde College bekend zijn met dyslexie wordt een ouderbijeenkomst georganiseerd. Als de diagnose dyslexie later gesteld wordt, worden ouders en de leerling individueel op de hoogte gesteld. Ouders worden op deze manier voorgelicht over de begeleidingsmogelijkheden van hun kind op school. Het D-team is het aanspreekpunt voor ouders bij specifieke vragen omtrent dyslexie (dyslexie@lindecollege.nl).

Faciliteiten en aanpassingen (compenseren en dispenser)

Op het Linde College beschikken alle brugklasleerlingen over een eigen laptop, die tijdens de lessen gebruikt kan worden. Leerlingen met dyslexie hebben de mogelijkheid om hierop het programma IntoWords/L2S te downloaden. Dit programma heeft een voorleesfunctie die tekst op de computer kan voorlezen. Ieder schooljaar verstuurt het D-team via de mail de instructie voor het downloaden van IntoWords/L2S naar de ouders van de leerlingen met dyslexie. In de brugklas wordt het programma voor de leerlingen gedemonstreerd. Het D-team is aanspreekpunt voor vragen rondom de inhoud van het programma. Voor problemen bij het installeren, openen of andere technische zaken kunnen leerlingen bij de ICT terecht. Ook schoolboeken kunnen via dit programma voorgelezen worden. Schoolboeken die (nog) niet digitaal beschikbaar zijn voor alle leerlingen, kunnen mogelijk digitaal besteld worden bij Dedicon.

Een verzoek hiervoor kan worden ingediend via het D-team. Indien de betreffende boeken beschikbaar zijn, worden deze boeken op naam van de leerling bij Dedicon besteld en via de mail naar ouders verstuurd. Dedicon levert alleen boeken aan leerlingen met een dyslexieverklaring.

Daarnaast kunnen de volgende faciliteiten of compenserende middelen op het Linde College worden ingezet:

- Extra tijd bij overhoringen en repetities waarbij veel gelezen en geschreven moet worden of minder opdrachten;
- Waar mogelijk en gewenst naast schriftelijke overhoringen en proefwerken ook mondelinge afname van toetsen;
- Na schriftelijke afname mogelijkheid tot mondeling toelichten van een toets;
- Teksten in de klas laten voorlezen;
- Bij beoordeling van werk spelling niet laten meewegen, als dit niet onderwerp van toetsing is;
- Bij toetsen en examens op de laptop spellingcontrole via de computer toestaan;
- Terughoudend zijn met het geven van leesbeurten;
- Opgaven voor overhoringen en repetities in duidelijke letter en grootte (minimaal 12-punts);
- Gebruik van grammatica-overzichtskaarten, werkwoordregelkaarten, spellingkaarten en elektronisch woordenboek;
- Gebruik maken van een koptelefoon bij luistertoetsen;
- Vermindering van de omvang van de boekenlijst;
- Op vertoon van de dyslexiepas bij de balie aantekeningen van een medeleerling laten kopiëren;
- Toestaan om foto's te maken van de aantekeningen op het bord;
- Gebruik van luisterboeken of apps om boeken te laten voorlezen
- Gebruik van een overhoorprogramma op de computer (Quizlet, WRTS, Overhoor, TEACH2000, etc);
- Examens uitvergroot en/of via de computer aanbieden, waarbij tekst-naar-spraak-software, zoals bijvoorbeeld IntoWords/L2S, ondersteuning kan bieden bij het lezen;
- Verlenging van tijd (maximaal 30 minuten) bij het eindexamen.

Mogelijkheden tot dispensatie zijn:

- Vrijstelling van spellingtoetsen (echter niet wanneer deze onderdeel van referentietoets of schoolexamen zijn) of een alternatief voor deze toetsen;
- Aangepast programma voor Duits en/of Frans (bijvoorbeeld meer richten op spreek- of luistervaardigheid dan lees- en spellingvaardigheid);
- Ontheffing voor Frans of Duits (alleen mogelijk voor vmbo kb/tl). In de vrijgekomen uren kan extra tijd voor Nederlands en Engels aangeboden worden.

Als een leerling ontheffing of aanpassing van het programma voor Frans of Duits nodig heeft, dan kan de mentor de leerling met dit verzoek aanmelden bij het Schoolondersteuningsteam (SOT). De orthopedagoog beoordeelt de aanvraag en zorgt bij een positieve beoordeling voor de afhandeling van de ontheffing. Als aanpassingen in het programma nodig blijken te zijn, dan bepaalt de betreffende docent in overleg met de vaksectie de inhoud van het programma. De docent stemt dit af met de leerling.

Hoofdstuk 4: Wettelijke bepalingen

Ontheffing

De mogelijkheden tot eventuele vrijstellingen (ontheffingen) van taalvakken op grond van dyslexie zijn wettelijk vastgelegd (Inrichtingsbesluit artikel 22, lid 1 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs, zie ook hoofdstuk 11 over wet- en regelgeving van het protocol dyslexie voortgezet onderwijs, 2013).

Vrijstellingen in het vmbo:

In de eerste twee leerjaren van het vmbo is Frans óf Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Scholen mogen zelf kiezen welke van deze twee zij aanbieden, maar mogen ook beide talen aanbieden. Voor het volgen van alleen Frans of alleen Duits is daarom geen ontheffing nodig. Vrijstelling voor Frans én Duits is niet mogelijk. Op scholen waar maar één taal wordt gegeven, kan dus geen vrijstelling worden gegeven. Een uitzondering kan worden gemaakt voor leerlingen die doorstromen naar de basisberoepsgerichte leerweg. Wel kan de school in de eerste twee leerjaren van het vmbo zelf invulling geven aan het onderwijs in die tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. Zo kan er bijvoorbeeld meer nadruk worden gelegd op mondelinge communicatie en minder op leesvaardigheid. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling. Alleen in een aantal specifieke gevallen is ontheffing voor Frans én Duits mogelijk. Het gaat hierbij niet in eerste instantie om dyslectische leerlingen.

Ontheffing is mogelijk voor leerlingen die:

- Spaans, Arabisch of Turks volgen;
- buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs hebben gevolgd en daarbij geen of te weinig onderwijs in Frans of Duits hebben gekregen. Deze leerlingen hebben in de tussentijd niet al op een andere vmbo-school in Nederland onderwijs gevolgd en stromen niet in het eerste leerjaar in. Wanneer ze in het eerste jaar instromen, kunnen ze het reguliere programma volgen en is er geen sprake van achterstand.

In de bovenbouw van het vmbo zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffingen geregeld, omdat er in de verschillende sectoren veel keuzevrijheid is. Het probleem kan meestal worden omzeild door een vak (lees: Frans of Duits) eenvoudigweg niet te kiezen. De ontheffingsmogelijkheden concentreren zich daarom op de sector Economie. In de sector Economie moeten leerlingen kiezen tussen wiskunde of een tweede moderne vreemde taal. Ze kunnen dan ook de tweede moderne vreemde taal vermijden door wiskunde te kiezen. Leerlingen die in de eerste twee leerjaren ontheffing hadden voor Frans of Duits, behouden deze ontheffing in de sector Economie. In plaats van Frans of Duits kunnen ze kiezen voor Arabisch, Turks, Spaans, maatschappijleer II, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde. Dit geldt ook voor leerlingen die onderwijs gaan volgen in de basisberoepsgerichte leerweg en die eerder leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) volgden.

Vrijstellingen op havo/vwo

Er kan geen vrijstelling worden verleend van de talen Nederlands en Engels, omdat dit kernvakken zijn. Deze zijn verplicht in alle leerjaren. In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. Zo kan er bijvoorbeeld meer nadruk worden gelegd op mondelinge communicatie en minder op leesvaardigheid. De school moet hierbij wel rekening houden met de mogelijke profielkeuze van de leerling in verband met zijn doorstroommogelijkheden.

In de bovenbouw op de havo en het gymnasium is een tweede moderne taal niet verplicht. Havo leerlingen kunnen een tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en Maatschappij. Als een leerling toch voor het profiel Cultuur en Maatschappij kiest, dan is een tweede moderne vreemde taal verplicht. Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt. Examen in één van de klassieke talen is verplicht.

Op het atheneum kan in het vierde jaar het bevoegd gezag een leerling ontheffing verlenen voor de tweede moderne taal. In plaats van de tweede moderne taal volgt de leerling een ander examenvak. De ontheffing kan worden verleend:

- aan een leerling met een stoornis die betrekking heeft op taal, of met een zintuiglijke beperking die effect heeft op taal;
- aan een leerling die een andere moedertaal heeft dan Nederlands of Fries;
- aan de 'eenzijdige bèta' die het onderwijs in een van de natuurprofielen volgt en voor wie het volgen van onderwijs in de taal naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding hindert.

Aanpassingen bij Schoolexamens (SE's) en Centrale Examens (CE's)

Wettelijk zijn er eisen vastgesteld ten aanzien van de mogelijkheden voor aanpassingen bij de School- en Centrale Examens. Bij het Schoolexamen hebben leerlingen dezelfde rechten als bij het Centraal examen. Het gaat om aanpassingen in de wijze van examineren, niet in de exameneisen of de inhoud van het examen, gebaseerd op artikel 55. Voorwaarde om gebruik te mogen maken van de aanpassingen en hulpmiddelen is, dat de leerling hiervan reeds in het traject voorafgaande aan het examen gebruik heeft gemaakt.

Tijdverlenging

Voor alle leerlingen met dyslexie geldt dat zij recht hebben op maximaal 30 minuten tijdverlenging bij de examens. De tijdverlenging moet in verhouding zijn met de toets.

Bij het cspe geldt voor leerlingen met dyslexie een maximale tijdverlenging van 15 minuten *per onderdeel*. Hierbij geldt echter de redelijkheid: er is extra tijd mogelijk voor het lezen van instructies vooraf aan de praktische opdracht, maar niet voor het uitvoeren van de praktische opdracht zelf.

Lettergrootte

Standaard worden de examens aangeleverd met Arial 12 pts. De school hoeft de tekst niet meer zelf te vergroten. In uitzonderlijke gevallen is een extra vergrote letter of andere steunkleur mogelijk, direct voorafgaand aan de afname en onder strikte voorwaarden. Een leerling met een dyslexieverklaring mag indien gewenst een leesliniaal/leespen of loep gebruiken voor de kleinere letters die gehanteerd worden bij tabellen, grafieken en dergelijke.

Auditieve ondersteuning

Voor leerlingen die recht hebben op auditieve ondersteuning is het mogelijk om gebruik te maken van spraaksynthese (voorleesprogramma waarbij tekst in (computer)spraak wordt omgezet) of een toezichthouder die incidenteel voorleest. Op het Linde College wordt hiervoor IntoWords/L2S ingezet, het programma waarmee leerlingen in de jaren voorafgaande aan het examen al hebben kunnen werken. Leerlingen maken het examen op een computer, via een verklankbare pdf, die door IntoWords/L2S verklankt kan worden. De school dient er hierbij op toe te zien dat functies zoals een digitaal woordenboek en woordvoorspeller niet beschikbaar zijn en dat er geen verbinding met de buitenwereld via internet of email mogelijk is.

Gebruik spellingcontrole

De computer mag voor alle leerlingen toegestaan worden als schrijfgerei. Het is dan tevens toegestaan om de spellingcontrole in te schakelen. Alleen leerlingen met een dyslexieverklaring mogen tevens gebruik maken van de spellingcontrole bij de vakken waarbij spelling beoordeeld wordt (Nederlands op alle niveaus, dus ook Havo en Vwo). Alleen als de leerling daadwerkelijk spellingfouten maakt, worden er punten in mindering gebracht volgens de correctievoorschriften.

Gebruik digitaal woordenboek

Het gebruik van een digitaal woordenboek is niet toegestaan. Met een digitaal woordenboek kunnen leerlingen veel sneller opzoeken, waardoor er een oneigenlijk voordeel ontstaat. Een papieren woordenboek is wel toegestaan.

De rol van de inspectie bij aanpassingen en vrijstellingen op grond van dyslexie

De school heeft voor het aanbrengen van aanpassingen bij het examen geen toestemming nodig van de inspectie. De directie van de school besluit binnen de kaders van de wet over een aangepaste afname van het eindexamen en eventuele aanpassingen of vrijstellingen in het onderwijsprogramma. De onderwijsinspectie hoeft hiervoor geen toestemming te verlenen. Wel moet de directie de aanpassingen binnen een redelijke termijn bij de inspectie melden en onderbouwen op basis van het dossier van de leerling.

Wolvega, 1 oktober 2022

Het D-team:

Elly Pruiksma-Kuik (orthopedagoog-generalist)

René Venema (afdelingsleider onderbouw vmbo)

Hester Scheltinga (ondersteuningscoördinator)

Yvonne Eeftink

Helma van Nieuwenhoven

Suzanne Fakkert

Baptiste Duporge

Erica de Jong